

Kandidatspeciale – Jura

16. mai 2024

**Viderebehandling av personopplysninger til arkiv i allmenhet interesse,
formål knyttet til vitenskapelig og historisk forskning og statistisk formål,
og viderebehandling av personopplysninger til et nytt formål**

Further processing for archiving purposes in the public interest, scientific or historical research purposes and statistical purposes, and further processing of personal data for new purposes

Student: Chalak Kadri

Veileder: Majken Harbo Hansen

Innhold

1	Innledning	6
1.1	Tema og aktualitet.....	6
1.2	Problemstilling og avgrensninger	7
1.3	Rettsdogmatisk metode.....	8
1.4	Rettskilder.....	8
2	Felles føringer for behandling for arkivformål, forskningsformål og statistisk, og nytt formål. ..	10
2.1	Innledning.....	10
2.2	Formålsbegrensningsprinsippet	10
2.3	Prinsippet om lovlig, rettferdig og gjennomiktig.....	11
2.4	Prinsippet om Dataminimering.....	11
2.5	Prinsippet om lagringsbegrensning	12
2.6	Behandlingen må være nødvendig.....	12
2.7	Tiltak etter art. 89 nr. 1	13
3	Behandling av personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål.....	15
3.1	Innledning	15
3.2	Arkivformål i allmennhetens interesse	15
3.2.1	Definisjonen av arkiv	15
3.2.2	Hvorfor er arkiv viktig?.....	16
3.2.3	Hvem kan behandle personopplysninger til arkivformål i allmennhetens interesse? ..	17
3.2.4	Allmennhetens interesse	18
3.2.5	Rettslig behandlingsgrunnlag.....	20
3.2.6	Oppsummering av arkivformål i allmennhetens interesse	22
4	Viderebehandling av personopplysninger for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning	23
4.1	Innledning.....	23
4.2	Hva er forskning?	23
4.3	Hvem kan behandle personopplysninger til vitenskapelig og historisk forskningsformål? ..	25
4.5	Roller og ansvar.....	26
4.6	Behandlingsansvarlig.....	29
4.7	Felles behandlingsansvar	29
4.8	Databehandler	30
4.9	Rettslig grunnlag	31
4.10	Oppsummering	33
5	Viderebehandling av personopplysninger for statistiske formål.....	33

5.1	Innledning.....	33
5.2	Hva er statistisk?.....	34
5.3	Hva er statistiske undersøkelser og fremskaffe statistiske resultater?	35
5.4	Hvem kan utføre statistiske undersøkelser og fremskaffe statistiske resultater?.....	36
5.6	Vilkår for statistisk formål.....	36
5.7	Oppsummering	37
6	Viderebehandling av personopplysninger til et nytt formål.....	38
6.1	Innledning.....	38
6.2	Hvordan kan en forenelighetsvurdering gjennomføres?.....	39
6.3	Presentasjon av Art. 6 nr. 4 a-e	40
6.4	Momenter i vurderingen av uforenelighetsvurdering i art. 6 nr. 4 a-e.....	41
6.4.1	Bokstav a – forbindelsen mellom formålene.....	41
6.4.2	Bokstav b – konteksten for innsamlingen	41
6.4.3	Bokstav c – Arten av personopplysninger.....	42
6.4.4	Bokstav d – mulige konsekvenser	43
6.4.5	Bokstav e – sikkerhetstiltak.....	43
6.5	Oppsummering	44
7	Litteraturliste.....	44
7.1	Forordninger	44
7.2	Traktater, konvensjoner m.m	45
7.3	Norske lover og forskrifter.....	45
7.4	Lovforarbeider	46
7.5	Rettspraksis	46
7.6	Veiledere	46
7.8	Juridisk litteratur	47
7.9	Andre kilder	47

Abstract

The subject of the thesis is the processing of personal data for archiving in the public interest, purposes related to scientific and historical research and statistical formality, and further processing of personal data for a new purpose.

In the EU's personal data protection regulation, access is not granted to store personal data, cf. Art. 17, cf. Art. 5 (1). It may still be necessary to store personal data for archival purposes that may be of great importance to society. Archiving is important for the transmission of our irreplaceable heritage from generation to generation¹. Archives are authoritative sources of information that play an important role in social development declaration² by research and contributes to the individual's and the community's memory³. Access to archives is important for democracy and the rights of the individual⁴.

The EU's privacy regulation aims to protect the individual's personal data, and the protection of the individual's personal data is a fundamental right, cf. recital 1. At the same time, society needs comprehensive, high-quality knowledge that can form the basis for the design and implementation of a knowledge-based policy, improve the quality of life of a number of people and make social services more effective, cf. advocacy point 157. It is my and your personal data that must be researched. That is why it is important to have rules that take care of society's need for knowledge and protect our personal data.

It is often said that data is the new oil. For the development of society, there is a need to know how we act in the big picture. Our information in statistical form will say something about society as a whole, and it can form the basis for socially important decisions. It is therefore important that our personal data forms the basis for statistics, while at the same time that the protection of our personal data is safeguarded by the EU's personal data protection regulation. There are several considerations that pull in different directions, but both privacy and archives, research and statistics are important in a democratic society, both for democracy and the rule of law. If privacy concerns are given greater importance than archives, research and statistics, the risk of us losing valuable knowledge is very high.

¹ Universal Declaration on Archives (2010)

² Universal Declaration on Archives (2010)

³ Universal Declaration on Archives (2010)

⁴ Universal Declaration on Archives (2010)

Protection of natural persons is a fundamental right, and it is ECHR art. 8 established that every person has the right to the protection of personal data, cf. recital 1. Although the protection of natural persons is a fundamental right in accordance with processing of personal data, the protection is not an absolute right, cf. recital. 4. Processing of personal data must be seen in the context of the importance of personal data for society because the processing of personal data must serve humanity, cf. recital 4. It constantly involves a balancing of fundamental rights that originate from ECHR art. 8 against other interests society has. In a world where there is a large movement of large amounts of knowledge, it is important to have research that is based on facts and trust. Research is a fundamental need in society. In many cases there is no need for personal data in the research, but where there is a need for personal data, it is extremely important to protect the personal data of natural persons. There is a trade-off between the protection of personal data and safeguarding the needs of society. Therefore, it is important to have systematic analyzes that shed light on the further processing of personal data for archive, research and statistical purposes

1 Innledning

1.1 Tema og aktualitet

Tema for avhandlingen er behandling av personopplysninger til arkivering i allmenhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig og historisk forskning og statistisk formål, og viderebehandling av personopplysninger til et nytt formål.

Det er i EUs personvernforordningen ikke gitt adgang til å lagre personopplysninger, jf. Art. 17, jf. Art. 5 (1). Det kan likevel være nødvendig å lagre personopplysninger for arkivformål som kan ha stor betydning for samfunnet. Arkivering er viktig for overføring av vår uerstattelige arv fra generasjon til generasjon⁵. Arkiv er autoritative informasjonskilder som spiller en viktig rolle i samfunnsutviklingen⁶ ved forskning og bidrar til individets og fellesskapets hukommelse⁷. Adgang til arkiver er viktig for demokratiet og individets rettigheter⁸.

EUs personvernforordning har som mål å verne individets personopplysninger, og vern av individets personopplysninger er en grunnleggende rettighet, jf. fortalepunkt 1. Samtidig har samfunnet behov for en omfattende kunnskap av høy kvalitet som kan danne grunnlaget for utformingen og gjennomføringen av en kunnskapsbasert politikk, forbedre livskvaliteten til en rekke mennesker og gjøre sosialtjenester mer effektive, jf. fortalepunkt 157. Det er mine og dine personopplysninger det skal forskes på. Derfor er det viktig med regler som ivaretar samfunnets behov for kunnskap og verner av personopplysningene våre.

Det sies ofte at data er den nye oljen. For utvikling av samfunnet er det behov å vite hvordan vi i det store bilde handler. Våre opplysninger i statistisk form vil si noe om samfunnet som helhet, og det kan danne grunnlag for samfunnsviktige beslutninger. Derfor er det viktig at våre personopplysninger danner grunnlag for statistisk, samtidig som at vernet av våre personopplysninger ivaretas av EUs personvernforordningen. Det er flere hensyn som drar i ulike retninger, men både personvern og arkiv, forskning og statistisk viktig i et demokratisk samfunn, både for demokratiet og rettssikkerheten. Dersom personvern hensyn legges større

⁵ Universal Declaration on Archives (2010)

⁶ Universal Declaration on Archives (2010)

⁷ Universal Declaration on Archives (2010)

⁸ Universal Declaration on Archives (2010)

vekt enn arkiv, forskning og statistisk, er risikoen for at vi mister verdifulle kunnskap er veldig stor.

Vern av fysiske personer er en grunnleggende rettighet, og det er EMK art. 8 fastslått at enhver person har rett til vern av personopplysninger, jf. fortalepunkt 1. Selv om vernet av fysiske personer er en grunnleggende rettighet ifm. behandling av personopplysninger, er vernet ikke en absolutt rettighet, jf. fortalepunkt 4. Behandling av personopplysninger må ses i sammenheng med viktigheten av personopplysninger har for samfunnet fordi behandlingen av personopplysninger skal tjene menneskeheten, jf. fortalepunkt 4. Det innebærer hele tiden en avveining av grunnleggende rettigheter som har sitt utspring fra EMK art. 8 mot øvrige interesser samfunnet har. I en verden hvor det er stort flytt av store mengder av kunnskap, er det viktig med forskning som er fakta og tillit basert. Forskning er et grunnleggende behov i samfunnet. I mange tilfeller er det ikke behov for personopplysninger i forskningen, men der det er behov for personopplysninger, er det særdeles viktig med vern av fysiske personers personopplysninger. Det er en avveining mellom vernet av personopplysninger og ivaretagelse av de behovene samfunnet har. Derfor er det viktig med systematiske analyser som belyser viderebehandling av personopplysninger til arkiv, forskning og statistiskformål

1.2 Problemstilling og avgrensninger

Formålet med avhandlingen er å foreta en undersøkelse av reglene som gjelder ved behandling av personopplysninger til arkivformål, forskningsformål og statistisk, og til slutt vil jeg gå gjennom reglene om viderebehandling av personopplysninger til et nytt formål. I avhandlingen vil jeg drøfte hvordan en behandlingsansvarlig kan bruke personopplysninger til arkiv, forskning og statistisk, og hvordan behandlingsansvarlige kan bruke samme personopplysningene til et nytt formål, og hvem som kan behandle, hvilke rettslig grunnlag behandlingsansvarlige kan bruke, og andre spørsmål som kan belyse problemstillingen.

Avhandlingen fokuserer på reglene som gjelder ved behandlingen til arkivformål, forskning og statistisk, og regler om behandling av personopplysninger til et nytt formål. Selv om avhandlingen tar for seg veldig mange punkter, er målet med avhandlingen å skrive en helhetlig avhandling som tar for seg alle punktene. Det er flere avhandlinger som tar for seg for eks. kun arkiv, eller kun forskning. Jeg kommer ikke til å gå inn på punkter som kan ha

betydning for avhandlingens tematikk, men nevner det uten å gi en grundig gjennomgang. Sikkerhetstiltak etter art. 32-24 skal jeg ikke gå gjennom selv om disse artiklene har stor betydning for avhandlingens tematikk.

En annen avgrensning som jeg mener, er nødvendig i denne avhandlingen er å avgrense avhandlingen mot andre tilstøtende regelverk eller supplerende lovgivning.

Personopplysningslovgivningen, arkivloven, helselovgivningen som har regler om forskning innen helse og som kaste lys over problemstillinger, statistisklovgivningen vil heller ikke får gjennomgang i avhandlingen.

1.3 Rettsdogmatisk metode

Som nevnt ovenfor er formålet med avhandlingen å kaste lys over problemstillingen i punkt 1.2. Avhandlingen bruker den rettsdogmatiske metoden for å svare på problemstillingen.

Den rettsdogmatiske metoden er en metode som har som formål å gi en systematisk fremstilling av rettsreglene på gjeldende rett på et bestemt rettsområdet⁹. Metoden er brukt for å analysere og systematisere reglene som gjelder for arkivformål, forskningsformål og statistisk, og nytt formål. Det er ikke avhandlingens formål å belyse over utfordringer eller problemstillinger som den behandlingsansvarlige kan møte i hverdagen, men heller å gi en fremstilling av reglene slik at avhandlingen kan brukes som en håndbok på overordnet nivå. Grunnen til at det er på overordnet nivå er at avhandlingen tar for seg veldig mange punkter og det er ikke hensiktsmessig å gi en grundig gjennomgang av alle punktene.

1.4 Rettskilder

Den sentrale rettskilden i avhandlingen personvernforordningen som fikk anvendelse 25. mai 2018, jf. art. 99 nr.2. Forordningen erstattet den tidligere EUs personverndirektivet fra 1995.

Personvernforordningen skal tolkes etter EUs rettskildelære og det betyr at det skal legges mindre vekt på den eksakte ordlyden i forordningen¹⁰. Jeg tar utgangspunkt i den norske

⁹ Ross (1953)s.29

¹⁰ Sejersted (2011) s.45

versjonen av personvernforordningen i avhandlingen. I EUs rettskildelære skal fortalepunkter vektlegges stor betydning, og fortalepunktene spiller en viktig rolle for å avklare hva lovgiver har ment med den aktuelle bestemmelsen selv om fortalepunkter ikke er bindende¹¹. Jeg vil i stor grad benytte fortalepunktene for å analysere og gjennomgå reglene i artiklene i forordningen.

Forarbeider i EUs rettskildelære er ikke viktige rettskilder i og med forarbeidene er i stor grad forhandlinger mellom medlemstatene, og i liten grad belyser tematikken¹².

Jeg har brukt Justis- og beredskapsdepartementets forarbeider (Prop. 56 LS (2017-2018)) til personopplysningsloven som implementerer personvernforordningen. I tillegg har jeg brukt Arkivutvalgets NOU 2019:9 for å belyse problemstillinger knyttet til arkivformål.

I avhandlingen har jeg trukket inn uttalelser og veiledning fra Artikkel 29-gruppen. Artikkel 29-gruppen har utarbeidet en veileder «*A29 WP Opinion 03/2013*» som handler blant annet om formålsbegrensningsprinsippet og forenelighetsvurdering. Artikkel 29-gruppen var EUs rådgivende organ for personvern relaterte spørsmål. Artikkel 29-gruppen hadde denne funksjonen fram til forordningen trådte i kraft¹³. Artikkel 29-gruppen kom med veiledninger om hvordan direktivet skulle forstås, og hvordan kommende forordning skal forstås, men veiledningene og anbefalingene fra gruppen ikke var bindende. Anbefalingene i veiledningene er fortsatt relevante og gir retningslinjer for hvordan forordningen skal forstås.

Selv om det er i avhandlingen liten grad vist til rettspraksis fra EU-domstolen, vektlegges rettspraksis fra EU-domstolen tung¹⁴.

¹¹ Sejersted (2011) s.57

¹² Sejersted (2011) s.57

¹³ Wessel-Aas (2018) s. 94

¹⁴ Sejersted (2011) s.55

2 Felles føringer for behandling for arkivformål, forskningsformål og statistisk, og nytt formål.

2.1 Innledning

Avhandlingen er bygget opp sånn at jeg vil i første omgang ta for meg de felles føringene som gjelder behandling for arkivformål, forskningsformål og statistisk, og nytt formål. Disse prinsippene og kravene som jeg kommer til å presentere videre i avhandlingen gjelder uavhengig av om behandlingen gjelder en vanlig behandling eller en behandling for sekundærformålene i art. 5 (1)(b). Det ville vært lite hensiktsmessig å gi en grundig gjennomgang av for eks. dataminimeringsprinsippet under alle punktene.

2.2 Formålsbegrensningsprinsippet

Formålsbegrensningsprinsippet er en av de prinsippene i personvernforordningen. Dette prinsippet kommer til uttrykk i forordningens art. 5 nr. 1 bokstav b hvor det heter at personopplysninger skal samles inn for *«spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene»*.

Prinsippet kan deles i to, der den første delen av prinsippet handler om selve innsamlingen av personopplysninger. Første delen av prinsippet stiller krav til hvordan innsamlingen av personopplysningene skal være. Formålet med innsamlingen skal overfor den registrerte være spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede. Den andre delen av prinsippet handler om viderebehandling av allerede innsamlede personopplysninger. Denne inndelingen av prinsippet støttes av Art. 29-Gruppen som i sin veiledning om formålsbegrensningsprinsippet angir at formålsbegrensningsprinsippet består av «two main building blocks¹⁵».

Formålsbegrensningsprinsippet handler om at personopplysninger som har blitt samlet inn for et spesifikk, uttrykkelig angitt og berettiget formål, skal kun brukes til dette angitte formålet.

¹⁵ A29 WP Opinion 03/2013 s.3

Det skal være klart for den registrerte hva behandlingsansvarlige skal oppnå ved å behandle personopplysninger ¹⁶(Side 91 Schaartum)

2.3 Prinsippet om lovlig, rettferdig og gjennomsiktig

Behandlingen av personopplysninger skal være lovlig, rettferdig og åpen, jf. art. 5 nr. 1 a. At behandlingen skal være lovlig innebærer at behandlingsansvarlige skal et rettslig grunnlag som gir behandlingsansvarlige lovhjemmel til å utføre den planlagte behandlingen. De mulige rettslige grunnlagene fremgår av personvernforordningens art. 6 nr. 1. Rettferdighet innebærer at de opplysningene den registrerte gir fra seg i forbindelse med behandlingen av personopplysninger, skal stå i rimelig sammenheng med det formålet personopplysningene skal brukes til¹⁷. Videre er det krav om at behandlingen skal være «åpen», noe som innebærer at den registrerte skal ha informasjon om hvordan behandlingsansvarlige skal behandle opplysningene. Behandlingsansvarlige kan oppfylle kravet om åpenhet ved å gi informasjon som skal gis ved innsamling av personopplysninger fra den registrerte eller en annen enn den registrerte selv, jf. art. 13 og 14.

2.4 Prinsippet om Dataminimering

Prinsippet om dataminimering etter art. 5 nr. 1 c) handler om at behandlingsansvarlige kan bare behandle personopplysninger som er adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for, og behandlingsansvarlige ikke skal behandle personopplysninger dersom formålet kan oppnås uten innsamling av personopplysninger¹⁸. Dersom formålet ikke kan likevel oppnås uten at behandlingsansvarlige samler inn personopplysninger, skal personopplysninger være adekvate, relevante og begrenset til det formålet behandlingsansvarlige skal behandle opplysningene til.

Det at personopplysninger skal være adekvate og relevante, innebærer at personopplysninger og behandlingsformålet skal ha en nær og naturlig sammenheng, og skal være egnet til å

¹⁶ Schartum (2020) s. 91

¹⁷ Skullerud (2018) s.75

¹⁸ Personvernforordningen Fortalepunkt 39

oppnå behandlingsformålet¹⁹. For hver behandling av personopplysninger skal behandlingsansvarlige vurdere om formålet med behandlingen kan oppnås uten å samle inn personopplysninger, eller med færre opplysninger.

2.5 Prinsippet om lagringsbegrensning

Prinsippet om lagringsbegrensning etter art. 5 nr. 1 e) i forordningen er et av de prinsippene som går ut på at personopplysninger ikke skal behandles i identifiserbar form lenger enn det som er nødvendig. Dette innebærer at behandlingsansvarlige skal slette opplysningene eller anonymisere hvis formålet med behandlingen er oppnådd. Prinsippet om dataminimering og lagringsbegrensning henger tett sammen²⁰. Begge prinsippene krever at personopplysninger ikke skal behandles og lagre i identifiserbar form lenger enn det som er nødvendig.

Det er gjort unntak i kravet om sletting eller anonymisering dersom opplysningene skal brukes til offentlige arkivformål, vitenskapelig eller historisk forskning eller statistikkformål. For at krav om sletting eller anonymisering ikke skal gjelde, må det iverksettes tekniske og organisatoriske tiltak etter art. 89.

2.6 Behandlingen må være nødvendig

Hovedregelen er at den registrerte har rett til å få slettet sine opplysninger og behandlingsansvarlig har en plikt til å slette personopplysninger når formålet med behandlingen er nådd, jf. art. 17 nr. 1 a). Det er i personvernforordningen gitt unntak fra den registrertes rettigheter som retten til å bli glemt etter art. 17 og retten til å få informasjon etter art. 14. Jeg skal ikke gå gjennom unntaket som følger av art. 14, men kun art. 17.

Art. 17 nr. 3 d) fastslår at retten til å bli glemt ikke kan gjøres gjeldende av den registrerte når det er nødvendig å behandle personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i samsvar med artikkel 89 nr. 1.

¹⁹ Skallerud (2018) s.75

²⁰ Skallerud (2018) s.78

I fortalepunkt 39 fastslås det at personopplysninger ikke skal lagres lenger enn det som er strengt nødvendig. Videre sier fortalepunkt 39 at personopplysninger kan brukes dersom formålet «ikke med rimelighet kan oppfylles på annen måte» og «personopplysningene ... er begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for». Dette innebærer at retten til å bli glemt må ses sammen dataminimeringsprinsippet etter art. 5 nr. 1 c). Dette innebærer at for arkivformål, forskningsformål og statistikkformål skal det ikke behandles mer opplysninger enn det som er nødvendig. Mengden av opplysninger som er nødvendig for å oppnå formålet, må bero på en tolkning av hvert enkelt tilfelle.

For at unntaket fra retten til å bli glemt i art. 17. nr. 3 d) kommer til anvendelse, må behandlingen av personopplysningene være nødvendig for å kunne behandle opplysningene for arkivformål, forskningsformål og statistikkformål. Hvilke opplysninger som er nødvendig for arkivformål, forskningsformål og statistikkformål beror på en tolkning som behandlingsansvarlige må foreta.

I vurderingen av nødvendighet for arkivformål kan behandlingsansvarlige ta hensyn til plikten arkivinstitusjonen har til å få avlevert, bevaringsvurdere, bevare, ordne, beskrive, tilgjengeliggjøre, formidle og gi tilgang til dokumentasjon av varig verdi i allmennhetens etter fortalepunkt 158 og dataminimeringsprinsippet etter art. 5 nr. 1 c). I vurderingen av nødvendighet for forskningsformål kan behandlingsansvarlige ta hensyn til behovet for en omfattende kunnskap av høy kvalitet som kan danne grunnlaget for utformingen og gjennomføringen av en kunnskapsbasert politikk, forbedre livskvaliteten til en rekke mennesker og gjøre sosialtjenester mer effektive, jf. fortalepunkt 157. I vurderingen av nødvendighet for statistiskformål kan behandlingsansvarlige ta hensyn til behovet for anonymiserte opplysninger som kan brukes blant annet til forskning, jf. fortalepunkt 162.

2.7 Tiltak etter art. 89 nr. 1

Som nevnt kan personopplysninger brukes til forenelige sekundærformålene i art. 5 nr. 1 b. En forutsetning for dette er at den viderebehandlingen «*omfattes av nødvendige garantier i samsvar med denne forordning for å sikre den registrertes rettigheter og friheter*», jf. art. 89 nr. 1

Art. 89 nr. 1 fastslår at viderebehandling av personopplysninger til arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål skal være omfattet nødvendige garantier. Formålet med kravet om nødvendige garantier er å sikre den registrertes rettigheter og friheter. Kravet til «*nødvendige garantier*» innebærer at forordningens bestemmelser kommer til anvendelse dersom personopplysninger blir behandlet for arkivformål, forskning og statistisk formål. Dette fremgår også av fortalepunkt 158 for arkivformål i allmenhetens interesse, fortalepunkt 159 for formål knyttet til vitenskapelig forskning og fortalepunkt 162 for statistiske formål.

Prinsippet om dataminimering er eksplisitt nevnt i art. 89 nr. 1. Jeg viser til punkt 2.4 for gjennomgangen av prinsippet. I dette ligger det at den behandlingsansvarlige skal fastsette nødvendige tiltak for å sørge for at det ikke behandles flere personopplysninger enn nødvendig for behandlingen.

Et annet tiltak art. 89. nr. 1 nevner er pseudonymisering. Tiltaket er relevant dersom formålet med behandlingen kan oppfylles på denne måten. Pseudonymisering går ut på at personopplysninger behandles på en måte at opplysningene ikke kan knyttes til et individ uten å bruke tilleggsopplysninger, og tilleggsopplysningene må lagres atskilt og sikret med tekniske og organisatoriske nødvendige sikkerhetstiltak, jf. art. 4 nr. 5. Det er viktig å påpeke at pseudonymiserte opplysninger er personopplysninger jf. fortalepunkt 26.

Art. 89 nr. 1 må forstås slik at for viderebehandling til arkivformål, forskning og statistisk formål skal pseudonymiserte opplysninger brukes. Vanlige personopplysninger skal brukes *kun* hvis formålet med viderebehandlingen ikke oppnås med anonymiserte eller pseudonymiserte opplysninger²¹.

I art. 89 nr. 1 er det ikke et krav om at det skal fastsettes regler i nasjonal lovgivning for å sikre at viderebehandling av personopplysninger for arkivformål, forskning og statistikk er i tråd med personvernforordningens krav. Dette innebærer at den behandlingsansvarliges har ansvaret for å iverksette nødvendige tiltak slik at behandlingen er i tråd med reglene om behandling av personopplysninger etter personvernforordningen²².

²¹ Skullerud (2018) s.356

²² Skullerud (2018) s.357

3 Behandling av personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål

3.1 Innledning

Som nevnt er art. 5 nr. 1 a) to delt som består av prinsippet om formålsbegrensning og adgang til viderebehandling av personopplysninger til arkivformål i allmennhetens interesse, vitenskapelig eller historisk forskningsformål eller for statistiske formål. Arkivformål i allmennhetens interesse, vitenskapelig eller historisk forskningsformål eller statistiske formål kalles gjerne som personvernsforordningens lovlige sekundærformål²³. I denne delen av avhandlingen skal jeg ta for meg hvordan behandlingsansvarlige kan bruke personopplysninger til lovlige sekundærformål, og hvilke vilkår som må være oppfylt for at viderebehandling av personopplysninger til sekundærformål skal være tillat. For det første vil jeg redegjør for viderebehandling for arkivformål i allmennhetens interesse. For det andre vil jeg videre redegjøre for viderebehandling av personopplysninger for vitenskapelig eller historisk forskningsformål, og til slutt vil jeg redegjøre for viderebehandling av personopplysninger for statistikk formål. Henvisningen til art. 89. nr. 1 i art. 5 nr. 1 a) vil jeg redegjøre for under gjennomgangen av hvert sekundærformålene.

3.2 Arkivformål i allmennhetens interesse

3.2.1 Definisjonen av arkiv

Arkiv kan gjerne referere til flere ulike betydninger. Arkiv kan bety dokumenter eller informasjon som skapes under den daglige driften av en virksomhet, altså selve dokumentasjonen eller informasjonen som velges ut til oppbevaring. Med arkiv kan det menes også fysiske lokaler eller digitale systemer der arkivmaterialer blir oppbevart, typisk arkivdepoter. Arkiv kan brukes om også avdelinger i virksomheter eller om virksomheter

²³ Andresen 2018 s. 264

som utelukkende driver med arkivering av dokumenter eller informasjon, typisk for en slik virksomhet er Statsarkivet som mottar oppbevaringsverdige dokumenter fra offentlige virksomheter²⁴.

Personvernforordningen har ikke en definisjon av begrepet «arkiv». EAG i sin veileder har definert begrepet arkiv som dokumentasjon som blir skapt eller mottatt under den daglige driften av en virksomhet, organisasjon eller privat person, og som blir valgt ut for permanent oppbevaring²⁵. Det vil si at dokumentasjon som blir skapt under den daglige driften av virksomheten og som har en oppbevaringsverdi slik at dokumentasjonen blir valgt ut for permanent oppbevaring, kalles arkiv.

3.2.2 Hvorfor er arkiv viktig?

Selv om prinsippet om lagringsbegrensning og dataminimering etter personvernforordningen står sterk når det gjelder bruken av personopplysninger, er arkiv viktig for et samfunn. Arkiv er nyttig og viktig av flere grunner. I 2010 har Council on Archives (ICA) vedtatt en verdenserklæring om arkiv som har fått UNICEF sin tilslutning og støtte.

I erklæringen om viktigheten av arkiv skriver ICA at «arkiver er en unik og uerstattelig arv som overføres fra generasjon til generasjon. Arkiver forvaltes fra de blir til, for å bevare deres verdi og meningsinnhold. De er autoritative informasjonskilder som understøtter pålitelige og transparente administrative prosesser. De spiller en vesentlig rolle i samfunnsutviklingen ved at de sikrer og bidrar til individets og fellesskapets hukommelse. Åpen tilgang til arkiver beriker kunnskapen om samfunnet, fremmer demokrati, beskytter innbyggernes rettigheter og bedrer livskvaliteten.»

Arkivering av dokumenter og kunnskap er viktig for ettertiden slik at samfunnet vet hva som har skjedd og kan dokumentere historiske hendelser ved å bruke troverdige kilder. Videre har arkiv en viktig rolle som rettsikkerhet for samfunnets innbyggere. I 2022 har den norske staten mottatt til sammen 510 søknad om rettferdsvederlag som er en statlig erstatningsordning som gir erstatning der den offentlige kan klandres for forhold som er

²⁴ Sundqvist, Anneli; Bering, Bjørn: arkiv i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 9. mai 2024 fra <https://snl.no/arkiv>)

²⁵ European Archives Group (2018) s.32

foreldet ²⁶. Det ble utbetalt til sammen 29,1 millioner til søkerne. Ettersom forholdet er foreldet, er for eks. skole dokumenter som har blitt tatt vare på i arkiv veldig viktig for å dokumentere at for eks. en elev har blitt utsatt for mobbing og ikke kunne fullføre skolegangen. Hvis det ikke finnes dokumenter i arkiv, er det vanskelig å dokumentere hva som har skjedd og om man har rett til erstatning²⁷. I tillegg er arkiv viktig i forsknings øyemed. For videreutvikling av samfunnet med ny og nyttig kunnskap er det viktig med forskning. Arkiv som kan dokumentere fortiden, spiller en viktig rolle i forskningssammenheng.

3.2.3 Hvem kan behandle personopplysninger til arkivformål i allmennhetens interesse?

Kriterier personvernforordningen stiller opp for at virksomheter kan viderebehandle personopplysninger til arkivformål er angitt i fortalepunkt 158. Fortalepunkt 158 angir hvilke virksomheter kan viderebehandle personopplysninger til arkivformål, hvilke type oppgaver disse virksomhetene har og hva virksomhetene skal oppbevare.

Fortalepunkt 158 avsnitt 2 lyder slik: *«Offentlige myndigheter eller offentlige eller private organer som oppbevarer fortegnelser av allmenn interesse, bør være tjenester som i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett har en rettslig forpliktelse til å innhente, bevare, vurdere, organisere, beskrive, kommunisere, fremme, spre og gi tilgang til fortegnelser av varig verdi i allmennhetens interesse.»*

Det er ifølge fortalepunkt 158 adgang til viderebehandling av personopplysninger for offentlige myndigheter og offentlige eller private organer som har en rettslig forpliktelse til innhenting og oppbevaring av arkivmateriale. Rettslige grunnlaget for innhenting og oppbevaring skal være forankret i nasjonal eller EU-rett. Det er Arkivverket som har rettslig grunnlag for å innhente, bevare, vurdere organisere, beskrive, kommunisere, fremme, spre og gi tilgang til arkivmaterialene

²⁶ <https://www.sivilrett.no/rettford>

²⁷ <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2022-2023/inns-202223-352s.pdf> s.1

Virksomheten som har en rettslig forpliktelse skal innhente, bevare, vurdere organisere, beskrive, kommunisere, fremme, spre og gi tilgang til arkivmaterialene. Videre skal arkivmateriale som skal oppbevares ha en varig verdi. Med varig verdi siktes det til at innholdet i arkivmaterialet ikke skal være av kortvarige eller midlertidige karakter²⁸. Det er likevel ikke et krav om at arkivmateriale skal ha verdi i all overskuelig framtid, men det er tilstrekkelig at arkivfaglige myndigheter og ekspertise mener at dokumentasjonen har en varig verdi²⁹. Innholdet i arkivmateriale som skal oppbevares kan for eks. være «*informasjon om politisk atferd under tidligere totalitære regimer, folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, særlig holocaust, eller krigsforbrytelser*», jf. fortalepunkt 158 siste avsnitt.

3.2.4 Allmennhetens interesse

Som nevnt stiller art. 89 nr. 1 to kumulative vilkår som må være oppfylt for at personopplysninger skal kunne brukes for arkivformål. For det første må bruken av personopplysninger for arkivformål være i allmennhetens interesse, og for det andre må behandlingen av personopplysninger for arkivformål tilfredsstille nødvendige garantier. For at personopplysninger skal behandles for arkivformål i allmennhetens interesse, skal formålet med arkiv være i allmennhetens interesse. Begrepet allmennhetens interesse har ingen legal definisjon i personvernforordningen. Begrepet «*allmennhetens interesse*» er nevnt i fortalepunkt 158 uten å gi noe nærmere definisjon av hva begrepet betyr og innebærer.

En naturlig språklig tolkning av ordlyden i *begrepet «allmennhetens interesse»* tilsier at formålet med arkivering skal komme samfunnet til gode, og ikke bare den behandlingsansvarlige. Dokumenter som skapes under daglige driften av virksomheten kan ikke sies å være i allmennhetens interesse. Virksomheter kan ha en lovpålagt plikt til dokumentasjon som for eks. pasientjournaler. Denne plikten til dokumentasjon skjer ikke i allmennhetens interesse, og faller ikke under inn arkivformål i allmennhetens interesse³⁰.

²⁸ Melles 2020 s. 240

²⁹ NOU 2019: 9 side: 114

³⁰ Åste Marie Bergseng Skullerud mfl., Personopplysningsloven. Lovkommentar, § 8. Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål, Juridika (kopiert 10. mai 2024)

Det er ikke avgjørende om det er majoriteten eller minoriteten av samfunnet som har interesse i arkiveringen. Arkivering av dokumentasjon kan være av interesse kun for minoriteten av samfunnet, og vil likevel være i allmennhetens interesse. Skullerud mfl. Legger også til grunn samme forståelsen og skriver at «[det å] ivareta grunnleggende individuelle rettigheter i samfunnet klart vær i allmennhetens interesse, selv om den aktuelle rettigheten kun direkte berører en liten minoritet³¹»

Skullerud mfl. har i lovkommentar boken Personopplysningsloven side 68 skrevet at i kjerneområdet for allmennhetens interesser ligger de interessene som er angitt i art. 8 nr. 2 i Den europeisk menneskerettskonvensjon³²:

«interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others».

Art. 8 nr. 2 angir et forbudt mot inngrep fra offentlig myndigheter med mindre inngrepet er nødvendig som følge av interesser som nasjonal og offentlig sikkerhet, velferd for forebygging av uorden og beskyttelse av helse, moral, rettigheter og friheter. Art. 8 angir at enhver har rett til respekt for retten til privatliv og familieliv, og det ikke skal skje inngrep på retten til privatliv og familieliv. Vi finner flere prinsipper i personvernforordningen som sikrer at den registrerte kan utøve sine rettigheter og friheter. Et stort inngrep i retten til respekt for privatliv og familieliv etter art. 8, og retten til å utøve sine rettigheter og friheter etter personvernforordningen krever større allmenn interesser som går foran den registrertes interesser, rettigheter og friheter slik at et så stort inngrep som arkivering av personopplysninger kan begrunnes og forsvares.

Det er knyttet stor usikkerhet til innholdet i fortalepunkt 158 da fortalepunktet ikke gir klare rammer for når det er snakk om behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse. Fortalepunkt 158 sier bare hvem som kan behandle personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse. Det er heller ikke å finne noen klare rammer for hvem som kan bestemme at det er behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse. Derfor må hver enkelt behandlingsansvarlig vurdere

³¹ Skullerud (2019) s. 68

³² Skullerud (2019) s. 68

hver enkel sak og stille seg spørsmålet om det er av allmennhetens interesse å beholde disse opplysningene.

3.2.5 Rettslig behandlingsgrunnlag

Prinsippet om lovlighet, rettferdighet og åpenhet etter art. 5 nr. 1 a) stiller krav om at behandlingen skal være lovlig, dvs. at den behandlingsansvarlige skal ha et rettslig grunnlag. Jeg kommer ikke til å gå gjennom prinsippet om lovlighet, rettferdighet og åpenhet, og viser til punkt 2.3. Krav om lovlighet kan oppfylles ved at behandlingsansvarlig får på plass et av de rettslige grunnlagene i art. 6 nr. 1.

Art. 6 nr. 1 lister opp en rekke behandlingsgrunnlag, men jeg kommer ikke til å gå gjennom alle behandlingsgrunnlagene her. Det er lite hensiktsmessig. Jeg vil gå gjennom hvilke rettslige grunnlag som kan anvendes for arkivformål i allmennhetens interesse.

Hovedregelen er at personopplysninger skal slettes når det ikke er nødvendig å ha personopplysningene for formålet med behandlingen av opplysningene, jf. art. 17 nr. 1 a). Unntaket følger av at behandlingsansvarlig ikke skal slette opplysningene dersom behandlingsansvarlig har rettslig grunnlag for å arkivere disse opplysningene, jf. art. 17 nr. b).

Ettersom det er kun en arkivinstitusjon som kan innhente og oppbevare personopplysninger for arkivformål, må arkivinstitusjonen ha et selvstendig rettslig grunnlag. Arkivinstitusjonene har mulighet til å bruke to rettslig grunnlag i personvernforordningen. Art. 6 nr. 1 c og e) er to aktuelle rettslige grunnlag for arkivinstitusjoner. Art. 6 nr. 1 c) angir at behandlingen er *«nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige»*. Dersom arkivinstitusjonen har fått en rettslig forpliktelse som påhviler dem, kan art. 6 nr. 1 c) brukes. Andre aktuelle rettslige grunnlaget er art. 6 nr. 1 e) som gjelder behandling som er *«nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse»*. Det må være i allmenhetens interesse at en offentlig finansiert arkivinstitusjon tar vare på arkivverdige dokumenter.

Art. 6 nr. 3 a og b) stiller krav om at behandlingsansvarlige som baserer sin behandling på art. 6 nr. 1 c) og e) skal ha et supplerende rettslig grunnlag fastsatt i nasjonal eller unionsretten.

Det kan utledes av art. 6 nr. 3 a og b) at art. 6 nr. e og c) ikke kan utgjøre et tilstrekkelig rettslig grunnlag.

Fortalepunkt 41 angir hvilke krav som stilles til supplerende rettslig grunnlag når det vises til supplerende rettslig grunnlag i forordningen. Etter talepunkt 41 er det ikke «*nødvendigvis en regelverksakt vedtatt av et parlament*» Det kan av talepunkt 41 utledes at det ikke er et krav om at supplerende rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger etter skal være forankret i en lov. Det er i forarbeidene til norsk personopplysningsloven som implementerte EUs personvernforordningen nevnt at alle lov og forskriftsbestemmelser utgjør et supplerende rettslig grunnlag og vedtak fattet i medhold av lov og forskrift må også kunne utgjøre et rettslig grunnlag³³.

Det kreves videre i talepunkt 41 at grunnlaget i nasjonal rett bør «*være tydelig og presist*» og anvendelsen av rettsliggrunnlaget for de som omfattes være «*forutsigbar*» i samsvar med praksis fra EU-domstolen og EMD. Kravet om tydelig, presist og forutsigbar anvendelse i samsvar med EU-domstolen og EMD, må ses i sammenheng med EMK art. 8 som fastsetter at «*enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse*». Dette innebærer at supplerende lovgivning til art. 6 nr. 1 c og e) som tillater inngrep på vernet av personopplysningene må være tydelig og presist i den forstand at loven må angi hvilke behandling loven gjelder for, og forutsigbar i den forstand at den registrerte skal vite når behandlingen skal skje og hvem som kan behandle opplysningene. Derfor må krav om supplerende rettslig grunnlag etter personvernforordningen tolkes og anvendes i tråd med de krav EMK stiller til inngrep av familieliv og familieliv³⁴. Dette innebærer at rettslige grunnlaget og behandlingen av personopplysningene må være i samsvar med EMK art. 8. Krav til lovgivning etter EMK art. 8 er at lov skal være forutberegnelighet, noe som innebærer at loven skal være tilgjengelig for borgerne, og skal være presis slik at borgerne kan forutse sin rettsstilling etter loven³⁵.

I talepunkt 45 angis det hva innholdet i det supplerende rettslige grunnlaget kan være. Innholdet i det supplerende rettslige grunnlaget kan inneholde vilkår for lovlig behandling, fastslå behandlingsansvarlige, typen av personopplysninger, fastslå de registrerte, utlevering, formålsbegrensning, lagring og sletting.

³³ NOU 2019:9, s. 33

³⁴ NOU 2019:9, s. 33

³⁵ 2022–2023 Prop. 31 L s.17

Så langt i avhandlingen har jeg drøftet hvordan arkivinstitusjoner kan utføre sitt samfunnsoppdrag. Det er fastslått at det er arkivinstitusjoner med en rettsligforpliktelse som kan drive med arkivering i allmenhetens interesse. Spørsmålet er om virksomheter som ikke er arkivinstitusjoner, har et rettslig grunnlag for å arkivere personopplysninger. Vi vet at offentlige organer har en plikt til å ta vare på dokumentasjon som skapes under den daglige driften av virksomheten. For at arkivinstitusjoner kan innhente og arkivere arkivmateriale, må disse arkivmateriala skapes et sted.

Art. 5 nr. 1 b) angir at arkivformål i allmennhetens interesse er å anse som forenelige formål med det opprinnelige formålet. Fortalepunkt 50 sier at det ikke er behov for et nytt rettslig grunnlag ved viderebehandling av opplysninger som er forenelig med det opprinnelige formålet så lenge det er samme behandlingsansvarlige. F.eks. en skole som skaper dokumentasjon, kan arkivere dokumentasjonen som er skapt før de overleverer disse til Arkivverket. Igjen, spørsmålet om skolen har rettslig grunnlag for å arkivere opplysningene inntil skolen leverer arkivmaterialet til Arkivverket.

Som nevnt ovenfor er det krav om at virksomheter som arkiverer, må ha en rettslig forpliktelse, arkivmateriale må være i allmennhetens interesse med en varig verdi, og arkiveringen må være nødvendig.

Det er opp til enhver behandlingsansvarlig å vurdere om opplysningene behandlingsansvarlig behandler, kan arkiveres³⁶. Dersom behandlingsansvarlig mener at opplysningene som behandles, er omfattet av arkivformålet, kan behandlingsansvarlig arkivere inntil behandlingsansvarlige overleverer arkivmaterialet til en arkivinstitusjon³⁷ som er nevnt i fortalepunkt 158.

3.2.6 Oppsummering av arkivformål i allmennhetens interesse

Arkivinstitusjoner som har en lovfestet plikt til å få avlevert, bevaringsvurdere, bevare, ordne, beskrive, tilgjengeliggjøre, formidle og gi tilgang til dokumentasjon av varig verdi i allmennhetens etter fortalepunkt 158, kan bruke art. 6 nr. 1 e eller c) med et supplerende rettslig grunnlag. Det kan gjøres unntak fra plikten til å slette opplysninger når det er

³⁶ NOU 2019: 9 side 114

³⁷ NOU 2019: 9 side 114

nødvendig å beholde personopplysningene for arkivformål. Opplysningene som har en varig verdi, må være i allmenhetens interesse.

4 Viderebehandling av personopplysninger for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning

4.1 Innledning

I denne delen av avhandlingen skal gå gjennom reglene som gjelder for viderebehandlingen av personopplysninger til vitenskapelig eller historisk forskning. Personvernforordningen art. 5 nr. 1 b) tillater å viderebehandle personopplysninger til arkivformål, forskningsformål og statistiskformål. Vi har gått gjennom arkivformål som er et av de sekundærformålene i bestemmelsen art. 5 nr. 1 b). I denne delen av avhandlingen skal jeg ta for meg hva forskning er i personvernforordningens forstand, hvem som kan behandle personopplysninger til forskningsformål, og hvilke krav som må være oppfylt og hvilke rettslig grunnlag som kan brukes til dette formålet.

4.2 Hva er forskning?

Forskning, eller vitenskapelig eller historisk forskning, er ikke legal definert i forordningen. Begrepet var heller ikke definert i det tidligere personverndirektivet. Art. 89 nr. 1 har heller ikke en definisjon av forskning. Datatilsynet i Norge har definert forskning som «*arbeid som har som mål å finne ny kunnskap eller ny viten*»³⁸.

I fortalepunkt 159 handler om behandling av personopplysninger i forbindelse med formål knyttet til vitenskapelig forskning. Fortalepunkt 150 sier følgende om forskning:

I denne forordning bør behandling av personopplysninger i forbindelse med formål knyttet til vitenskapelig forskning tolkes vidt og f.eks. omfatte teknologisk utvikling og demonstrasjon, grunnleggende forskning, anvendt forskning og privatfinansiert forskning.

³⁸ <https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/dokumenter-pdf/er-skjema-ol/rettigheter-og-plikter/rapporter/rapport-om-ki-og-personvern.pdf> side. 16

Fortalepunktet sier ikke noe om hva forskning er, men bare at personvernforordningen får anvendelse på behandlingen, og at begrepet skal tolkes vidt og gir noen eksemplarer av forskningstyper.

I nettutgaven av Store Norske Leksikon står det følgende om vitenskap:

*Vitenskap er systematisk, metodisk og kritisk undersøkelse, studium eller forskning. For eksempel sier vi at noe er vitenskap hvis det følger visse kriterier for god forskning*³⁹

I juridisk teori hevdes det også at alt arbeid som har som mål å finne ny kunnskap eller ny viten ikke må karakteriseres som forskning hvis arbeidet ikke når en viss terskel faglig sett slik at det er naturlig å karakterisere arbeidet som forskning⁴⁰.

Viktigheten av vernet av personopplysninger på den ene siden og viktigheten av forskning for samfunnet på andre siden er to ulike hensyn som må ivaretas. Forskning gir samfunnet en

«omfattende kunnskap av høy kvalitet som kan danne grunnlaget for utformingen og gjennomføringen av en kunnskapsbasert politikk, forbedre livskvaliteten til en rekke mennesker og gjøre sosialtjenester mer effektive» Fortalepunkt 157

Det kan utledes av fortalepunkt 157 at forskningsresultater er med på å forme samfunnet, danne grunnlag for politiske beslutninger og for eks. produkt utvikling som forbedrer livskvaliteten. For å bøte på ulempene som følger av forskning for de registrerte skal det iverksettes «nødvendige vilkår og garantier fastsatt i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett», jf. fortalepunkt 157.

³⁹ Store norske leksikon (2005-2007); Haraldsen, Fredrik: vitenskap i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 16. mai 2024 fra <https://snl.no/vitenskap>

⁴⁰ Woxholth (2011) s. 313-314.

4.3 Hvem kan behandle personopplysninger til vitenskapelig og historisk forskningsformål?

I gjennomgang av viderebehandling av personopplysninger for arkivformål så vi at det er arkivinstitusjoner med en rettslig forpliktelse i nasjonal rett som kan arkivere arkivmaterialet. Spørsmålet er om forordningen stiller krav til hvem som kan viderebehandle personopplysninger til forskningsformål, og hvilke typer av forskning er omfattet av forordningen.

Det finnes en viss veiledning i fortalepunkt 159 som lyder følgende:

«I denne forordning bør behandling av personopplysninger i forbindelse med formål knyttet til vitenskapelig forskning tolkes vidt og f.eks. omfatte teknologisk utvikling og demonstrasjon, grunnleggende forskning, anvendt forskning og privatfinansiert forskning. I tillegg bør den ta hensyn til Unionens mål om å skape et europeisk forskningsområde i henhold til art. 179 nr. 1 i TEUV. Formål knyttet til vitenskapelig forskning bør også omfatte studier som utføres i allmennhetens interesse på området folkehelse. For å ta hensyn til de særlige forholdene som gjelder ved behandling av personopplysninger i forbindelse med vitenskapelig forskning, bør særlige vilkår få anvendelse, særlig med hensyn til publisering eller annen utlevering av personopplysninger i forbindelse med nevnte formål» (forfatters uthevinger).

Fortalepunkt 159 sier at forskning i regi av både privat og offentlig er omfattet av forordningen. Det vil si at offentlige myndigheter og private behandlingsansvarlige er omfattet av forordningen og kan bruke personopplysninger til forskning. Det er heller ikke avgjørende om forskningen er privat- eller offentlig finansiert. Fortalepunkt tilsier at begrepet forskning skal *«tolkes vidt»* og har kommet med flere eksemplarer av hvilke forskningstyper vil være omfattet. Forskning bør også omfatte studier innenfor folkehelse som er i allmenhetens interesse.

Av fortalepunkt 157 følger det at samfunnsvitenskapelig forskning er også omfattet av forskning, jf. ordlyden *«vitenskapelig forskning skal tolkes vidt»* i fortalepunkt 159. Dette innebærer at unntak for forskningsformål etter art. 89 nr. 1 for forskning på *«arbeidsløshet»* og *«hjerte- og karsykdommer»* er likestilt⁴¹.

⁴¹ Melles (2020) s. 243

Historisk forskning som også skal tolkes vidt på lik linje med vitenskapelig forskning etter fortalepunkt 159, er også omfattet av forskning, jf. fortalepunkt 160. Fortalepunkt angir at genealogi er også omfattet av forskning. Med genealogi forskning menes det forskning på noe som ligger tilbake i tid.

Ifølge Melles skal registerforskning omtalt i 157 forstås som «*forskning på personopplysninger som allerede er samlet inn (registrert) for et formål.*» ⁴².

Registerforskning innebærer forskning på personopplysninger som er allerede samlet inn for andre formål enn forskning, men det forskes på disse opplysningene uten at den registrerte er involvert. For at registerforskning kan anses som forskning, må ifølge Melles det et systematisk arbeid, bearbeidelse eller publisering til⁴³.

Det kan utledes av tolkningen til Melles at systematisk arbeid, bearbeidelse og publisering er derfor et sentralt tema for vurdering av om unntaket i art. 89. nr. 1 kan brukes. Melles drar inn støtte for sin tolkning fra det norsk Datatilsynets rapport om KI som jeg også viser til under punkt 3.2.

Etter fortalepunkt 33 skal forskning gjennomføres etter anerkjente etiske standarder for vitenskapelig forskning. Det kan utledes av fortalepunkt 33 at i tillegg til nødvendige garantier etter art. 89. nr. 1 skal anerkjente etiske standarder følges.

Forskningsmateriale kan inneholde veldig mye personopplysninger av alminnelig og sensitiv karakter. Derfor skal det i forbindelse med vitenskapelig forskning «*særlige vilkår*» anvendes spesielt når personopplysninger skal publiseres eller utleveres, jf. fortalepunkt 159. «Særlig vilkår» må forstås som henvisning ⁴⁴til «*nødvendige garantier*» etter art. 89 nr. 1.

4.5 Roller og ansvar

Innledningsvis kan det nevnes at forskningsprosjekter kan deles gjerne i to kategorier; Oppdragsforskning kan karakteriseres som forskningsprosjekter der behandlingsansvarlige bestiller forskningsprosjekter som utføres av andre forskere. Selvstendig forskning som går ut

⁴² Melles (2020) s. 244

⁴³ Melles (2020) s. 245

⁴⁴ Melles (2020) s. 246

på at selvstendige eller forskere knyttet til et institutt søker om innsyn i personopplysninger den behandlingsansvarlige sitter med, og skal forske på disse personopplysningene.

Grunnen til denne avklaringen er at det har noe å si om behandlingsansvaret, og databehandler og evt. rettslig grunnlaget

Personvernforordningen skiller mellom behandlingsansvarlig og databehandler. Definisjon av behandlingsansvarlig er etter art. 4 nr. 7 og 8:

«behandlingsansvarlig» en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes; når formålet med og midlene for behandlingen er fastsatt i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett, kan den behandlingsansvarlige, eller de særlige kriteriene for utpeking av vedkommende, fastsettes i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett,

«databehandler» en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institusjon eller ethvert annet organ som behandler personopplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige,

Forskjellen mellom behandlingsansvarlig og databehandler er at det er behandlingsansvarlig som bestemmer formålet med behandlingen og hvilke midler som skal benyttes for behandlingen av personopplysninger, mens databehandler er den som på vegne av den behandlingsansvarlige behandler personopplysninger etter instruks fra den behandlingsansvarlige.

Som nevnt ovenfor er det viktig å skille mellom de ulike forskningsprosjektene. Det er for å avklare hvem som er behandlingsansvarlig og databehandler, eller om det foreligger felles behandlingsansvar.

Det kan i et forskningsprosjekt foreligge tre ulike ansvarfordelinger. Første ansvarsfordelingen kan være at virksomhet som utleverer personopplysninger til forskning har alene ansvaret for behandlingen idet det er utleverende virksomheten som bestemmer formålet og midlene som skal brukes. Andre ansvarsfordelingen kan være at utleverende virksomhet og forskerne har felle behandlingsansvaret idet begge to kan definere formålet og

bestemme midlene som skal brukes. Tredje ansvarsfordelingen er at forskerne er databehandlere og utleverende virksomhet er behandlingsansvarlige. I alle tre ansvarsfordelingene har utleverende virksomhet ansvaret for behandlingen.

Oppdragsforskning er en type forskning hvor for eks. et offentlig organ eller en privat virksomhet bestiller et forskningsprosjekt. Eksterne forskere med eller uten en tilknytning til et forskningsinstitutt, får oppdraget. Forskerne får tilgang til personopplysninger det offentlige organet sitter på, og forsker på disse opplysningene.

Selvstendig forskning er en annen type forskning hvor forskerne med og uten tilknytning til et forskningsinstitutt søker om å få utlevert personopplysninger slik at de kan forske på disse opplysningene.

Spørsmålet er om hvordan ansvaret for behandlingen mellom forskerne og virksomheten som sitter på opplysningene, skal fastsettes. Det er utarbeidet en veiledning av det danske Datatilsynet som går gjennom momenter som skal tas med i vurderingen av ansvarsfordelingen i et forskningsprosjekt.

Momenter til vurdering⁴⁵:

- Følger forpliktelsen av lov?
 - o Hvis det følger av en lov eller forskrift at virksomheten skal utlevere personopplysninger til forskningsformål, taler det for at virksomheten har behandlingsansvaret.
- Hvem finansierer prosjektet?
 - o Hvem som finansierer forskningsprosjektet, er av betydning i vurderingen fordi den som finansierer kan ha noen ord i fastsettelsen av både formålet og midlene som skal brukes.
- Er man underlagt profesjonelle forpliktelser og standarder?
 - o Veilederen det danske Datatilsynet har utarbeidet fastslår at noen sektorer er underlagt reguleringer. Det er i noen tilfeller hvor den ene parten ikke

⁴⁵ [Rollefordeling i forskningsprosjekter \(datatilsynet.dk\)](https://datatilsynet.dk) s. 5 og 6

kan få instruks fra den andre parten grunnet lovmessig eller standarder innen en sektor.

- Har man utarbeidet og godkjent forskningsprotokollen?
 - o Parten som har utarbeidet, har innflytelse på innholdet, og kan godkjenne forskningsprosjektet har gjerne behandlingsansvaret.

Jeg skal ikke foreta en grundig gjennomgang av innholdet i disse momentene, men det er momenter som det danske Datatilsynet mener er viktig i en vurdering av ansvarsfordelingen.

4.6 Behandlingsansvarlig

Virksomheten som ønsker å få forsket på opplysninger, gir forskningsoppdraget til forskere. Forskere med eller uten tilknytning til et forskningsinstitutt får utlevert personopplysninger, og virksomheten har hele ansvaret for gjennomføringen av forskningsprosjektet og kan bestemme hvordan forskningsprosjektet skal gjennomføres.

Virksomheten har ansvar for blant annet å påse at virksomheten har rettslig grunnlag etter art. 6 nr. 1, iverksette nødvendige sikkerhetstiltak art. 89 nr. 1, føre behandlingsprotokoll art. 30, sørge for å etterleve prinsippene i forordningen art. 5.

4.7 Felles behandlingsansvar

Utleverende virksomhet og forskningsinstituttet kan ha felles behandlingsansvar i et forskningsprosjekt. To eller flere forskningsinstitutter kan ha felles behandlingsansvaret hvis de to forskningsinstituttene går sammen og gjennomfører et forskningsprosjekt.

Art. 26 nr. 1 angir at det foreligger felles behandlingsansvar når to eller flere behandlingsansvarlige bestemmer i fellesskap formålet med behandlingen og velger hvilke midler som skal brukes i behandlingen av personopplysningene.

Hver av partene som deltar i forskningsprosjektet har eller kan ha et selvstendig behandlingsansvar for at det skal foreligge et felles behandlingsansvar. I det ligger det at hver av dem kan ta avgjørelser om formålet med behandlingen og midler som skal brukes i behandlingen.

Det kan foreligge felles behandlingsansvar selv om partene ikke hadde planer om å være det, jf. (sak C210/16). I saken (sak C210/16) ble det konstatert at det foreligger et felles behandlingsansvar mellom Wirtschaftsakademie og Facebook for opplysninger som ble samlet inn om besøkende på Facebook-siden til Wirtschaftsakademie. Det fastslo domstolen selv om Facebook og Wirtschaftsakademie ikke hadde intensjon om å ha felles behandlingsansvar.

I sak C-40/17 konkluderte domstolen at det foreligger felles behandlingsansvar mellom Facebook og nettbutikken Fashion-ID. Personopplysningene til besøkende på nettsiden til nettbutikken til Fashion-ID ble overført til Facebook uten samtykke fra de besøkende.

Disse sakene viser at terskelen for å bli ansett som felles behandlingsansvar er veldig lavt.

Når det foreligger felles behandlingsansvar, skal partene etablere en ordning hvor det fastsettes partenes ansvar etter forordningen. Ordningen mellom partene skal være tilgjengelig for de registrerte, kontaktinformasjonen til behandlingsansvarlige skal være tilgjengelig, og rettighetene til registrerte skal også oppgis, jf. art. 26 nr. 2,

De felles behandlingsansvarlige har et solidarisk ansvar overfor den registrerte, og den registrerte kan utøve sin rett overfor hver av de behandlingsansvarlige, jf. GDPR art. 26 nr. 3

4.8 Databehandler

En annen ansvarsfordeling i forskningsprosjekter er at det er forskere som på vegne av den behandlingsansvarlige skal gjennomføre forskningsprosjektet.

Det er snakk om en situasjon hvor forskerne med eller uten tilknytning til forskningsinstitutt har ikke et hjemmelsgrunnlag for utlevering og behandle personopplysninger til forskningsformål. Forskerne vil da gjennomføre forskningsprosjektet etter instruks fra behandlingsansvarlige.

Når det er behandlingsansvarlige som har hovedansvaret for gjennomføringen og forskerne skal handle etter instruks fra behandlingsansvarlige, er forskerne da en databehandler. Art. 28 i forordningen fastslår at behandlingsansvarlige og databehandleren skal inngå en databehandleravtale som regulerer forholdet mellom dem.

Det er tre vilkår som må være oppfylt for at en virksomhet kan gjennomføre et forskningsprosjekt der forskerne er databehandlere. For det første må virksomheten selv ha rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger til forskningsformål, for det andre må det foreligge en databehandleravtale og for det tredje må det foreligge tilstrekkelig garantier som sikrer at behandlingen oppfyller kravene i forordningen. Første og tredje vilkåret gjelder i andre rollefordelinger også.

4.9 Rettslig grunnlag

All behandling av personopplysninger krever et rettslig grunnlag. Som nevnt tidligere i avhandlingen må behandling av personopplysninger ha et av de rettslige grunnlagene i art. 6. Dersom det er snakk om særlige kategorier personopplysninger etter art. 9 og 10, må behandlingen ha hjemmel i art. 6 og 9 eller 10. Det vil si at dersom opplysninger som skal brukes i forskningsprosjektet er særlige kategorier personopplysninger, må behandlingsansvarlig ha hjemmel i art. 9 i tillegg til art. 6, og opplysninger om straffedommer eller lovovertridelser må ha rettslig grunnlag i art. 10 i tillegg til art. 6. I de aller fleste forskningsprosjektene vil forskningsmateriale bestå av en kombinasjon av personopplysninger som allmenne opplysninger, sensitive og straffedommer eller lovovertridelser.

Prinsippet om formålsbegrensning angir at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelige og berettigede formål og kan viderebehandles til andre formål som er forenlig med disse formålene.

Av art. 5 nr. 1 b) følger det at behandling av personopplysninger for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning som skjer i samsvar med art. 89 nr. 1, skal anses som forenelig med det opprinnelige formålet. Dersom det er for eks. politiet som samler inn personopplysninger om trafikantenes trafikkovertrедelser, og det er politiet selv som har ansvar for gjennomføringen av forskningsprosjektet, trenger politiet ikke et nytt hjemmelsgrunnlag ettersom det er samme behandlingsansvarlig, jf. fortalepunkt 50.

Dersom politiet skal sammen med Statens Vegvesen der de har felles behandlingsansvar, skal for eks. forske på personopplysninger, må både politiet og Statens Vegvesen ha eget hjemmelsgrunnlag, jf. gjennomgangen av felles behandlingsansvar i punkt 3.4.2.

Dersom politiet utleverer personopplysninger til forskere hvor forskerne er selvstendige behandlingsansvarlige, må forskerne som mottar opplysningene ha hjemmelsgrunnlag for å samle inn disse opplysningene.

Spørsmålet er om hvilke rettslig grunnlag som kan brukes for å forske på opplysningene. Det er behandlingsansvarlige som har ansvar for å påse at behandling av personopplysninger har et rettslig grunnlag, jf. art. 5 nr. 2.

Personvernforordningen lister opp i art. 6 nr.1 seks ulike rettslig grunnlag som kan anvendes i behandlingen av personopplysninger. Jeg skal ikke ta en grundig gjennomgang av alle rettslige grunnlagene. Aktuelle rettslige grunnlag i art. 6 nr. 1 er som følgende:

- Samtykke etter art. 6 nr. 1 a)
 - o Behandlingsansvarlige kan basere sin behandling av personopplysninger på samtykke. Samtykke er et selvstendig behandlingsgrunnlag som ikke krever et supplerende rettslig grunnlag. Samtykke som rettslig grunnlag må oppfylle noen vilkår som frivillighet, informert, spesifikt, utvetydig viljesytring, dokumenterbart, enkelt å trekke tilbake samtykket, jf. art. 7.
- Nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse etter art. 6 nr. 1 c)
 - o Art. 6 nr. c) er et aktuelt rettslig grunnlag når behandlingsansvarlige har fått en rettslig forpliktelse til å drive med forskning som følger av en lov. Integrering- og Mangfoldsdirektoratet i Norge har for eks. i

integreringsforskriften § 62 fått hjemmel til å bruke personopplysninger til forskningsformål.

- Nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet etter art. 6 nr. 1 e)
 - o Art. 6 nr. 1 e) åpner for at behandlingsansvarlige kan behandle personopplysninger når det er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse, og har et supplerende rettslig grunnlag i nasjonal rett. Det kan hevdes at allmenheten har en interesse i at offentlige myndigheter driver med forskning for å vinne ny kunnskap innenfor sitt fagfelt.

4.10 Oppsummering

For å oppsummere gjennomgangen av reglene som gjelder for behandling av personopplysninger til forskningsformål kan det sies at det er i motsetning til arkivformål ikke krav om at forskning skal være i allmenhetens interesse, noe som gir større rom for forskning. Det er ikke begrenset til hvem som kan bruke opplysninger til forskningsformål. Det er hovedsakelig to typer av forskning; oppdragsforskning og selvstendigforskning med tre ulike rollefordelinger. Jeg har gått også gjennom momenter som kan fastslå hvem som har ansvaret for behandlingen.

5 Viderebehandling av personopplysninger for statistiske formål

5.1 Innledning

I denne delen av avhandlingen skal jeg gå gjennom reglene om viderebehandling av personopplysninger til statistisk formål. Som vi har vært gjennom, er viderebehandling av

personopplysninger for arkivformål og forskningsformål forenelige viderebehandlinger. Siste forenelige viderebehandlingen av personopplysninger er statistikkformål.

5.2 Hva er statistisk?

I nettutgaven av Store Norske Leksikon defineres statistisk som «*vitenskapen om innsamling, oppsummering og analysering av data*⁴⁶»

I fortalepunkt 162 gis det noe veiledning rundt hva som menes med statistikk. Fortalepunkt 162 lyder som følgende (min utheving):

*Når personopplysninger behandles for statistiske formål, bør denne forordning få anvendelse på slik behandling. I unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett bør det innenfor rammene av denne forordning fastsettes statistisk innhold, tilgangskontroll, spesifikasjoner for behandling av personopplysninger for statistiske formål og egnede tiltak for å sikre den registrertes rettigheter og friheter samt for å sikre konfidensiell behandling av statistiske opplysninger. Med statistiske formål menes enhver innsamling og behandling av personopplysninger som er **nødvendig i forbindelse med statistiske undersøkelser eller for å framskaffe statistiske resultater**. Nevnte statistiske resultater kan deretter brukes til forskjellige formål, herunder til vitenskapelig forskning. Det statistiske formålet innebærer at resultatet av behandlingen for statistiske formål ikke er personopplysninger, men aggregerte data, og at dette resultatet eller personopplysningene ikke brukes som støtte for tiltak eller avgjørelser som gjelder en bestemt fysisk person.*

Det kan utledes av fortalepunkt 162 at personvernforordningen kommer til anvendelse på enhver innsamling og behandling av personopplysninger som er nødvendig for å fremskaffe statiske undersøkelser og resultater.

På nettsiden til det engelske datatilsynet defineres statistisk formål som behandling av personopplysninger der «*the main objective is to generate statistics*», og ikke all behandling

⁴⁶ Frøslie, Kathrine Frey; Bjørnstad, Jan: statistikk i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 14. mai 2024 fra <https://snl.no/statistikk>

av personopplysninger som gir statistiske resultater, kan anses som behandling av personopplysninger for statistiske formål⁴⁷.

Det vil si at hvis hoved formålet med behandlingen av personopplysninger er nødvendig for statistiske undersøkelser og for å fremskaffe statistiske resultater, er behandlingen omfattet av personvernforordningen.

Her må det skilles mellom selve behandlingen av personopplysninger for statistiske formål og resultatet av behandlingen av personopplysninger. Selve behandlingen fra innsamlingen starter til behandlingen avsluttes er omfattet av personvernforordningen, jf. ordlyden «*enhver innsamling og behandling*» i fortalepunkt 162. Den aggregerte dataen som fremskaffes etter behandlingen er ikke omfattet av personvernforordningen fordi det ikke er mulig å identifisere de registrerte, jf. ordlyden «*resultatet av behandlingen ... ikke er personopplysninger*» i fortalepunkt 162. Fortalepunkt 26 sier også at personvernforordningen ikke får anvendelse på behandling av personopplysninger for statistiske formål.

5.3 Hva er statistiske undersøkelser og fremskaffe statistiske resultater?

Etter en språklig fortolkning av ordlyden referer statistiske *undersøkelse* til en aktiv handling eller prosess hvor personopplysninger blir samlet inn, bearbeidet og analysert for å få generert ut statistiske resultater.

«Fremskaffe statistiske resultat» viser etter min mening til dataene og funnene behandlingsansvarlige har generert gjennom statistisk undersøkelser. Med andre ord fremskaffer behandlingsansvarlige statistiske resultater ved å vise frem de resultatene av undersøkelsen med grafikk, tabeller eller beskrivende tekster.

⁴⁷ <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/the-research-provisions/what-is-research-related-processing/>

5.4 Hvem kan utføre statistiske undersøkelser og fremskaffe statistiske resultater?

I fortalepunkt 162 angis det at «*I unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett bør det innenfor rammene av denne forordning fastsettes statistisk innhold, tilgangskontroll, spesifikasjoner for behandling av personopplysninger for statistiske formål og egnede tiltak for å sikre den registrertes rettigheter og friheter samt for å sikre konfidensiell behandling av statistiske opplysninger.*»

Dette tilsier at medlemslandene bør i nasjonal rett eller unionsrett ha lovgivning som regulerer statistisk innhold, tilgangskontroll, spesifikasjoner for behandling av personopplysninger for statistiske formål og egnede tiltak slik at den registrertes rettigheter og friheter og konfidensiell behandling av statistiske opplysninger sikres. Dette drar i retning av at det er gitt et handlingsrom til medlemslandene til å definere hvem som kan behandle personopplysninger til statistiskformål. I Norge er det opplysningsplikt etter statistikkloven § 10 som gir Statistisk Sentralbyrå hjemmelsgrunnlag for å pålegge enhver å utlevere opplysninger som er nødvendige for utvikling, utarbeiding eller formidling av offisiell statistikk⁴⁸. Utover dette finner jeg ikke andre holdepunkter som kan tilsi hvem som kan behandle personopplysninger til statistiskformål.

Det er ikke forbudt at andre enn Statistisk Sentralbyrå behandler personopplysninger til statistiskformål. Det engelske datatilsynet har skrevet på sine nettsider at offentlige myndigheter med ansvar for offentlig statistisk og deres avdelinger, og private kan behandle personopplysninger til statistiskformål⁴⁹.

Med andre ord er det ikke satt noen begrensninger i forordningen om hvem som kan behandle personopplysninger til statistiskformål.

5.6 Vilkår for statistisk formål

Det kan utledes to krav av i fortalepunkt 162 for at behandlingen kan anses som viderebehandling til statistisk formål. Det er for det første krav om at resultatet av statistikkundersøkelsen skal være anonym. For det andre skal resultatet ikke brukes for å treffe

⁴⁸ Rathore, Omar Saleem. Karnov lovkommentar: Statistikkloven 2019, note 2 til § 10 1. ledd, Lovdata.no (hentet 14. mai 2024)

⁴⁹ <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/the-research-provisions/what-is-research-related-processing/>

beslutninger eller rette tiltak om enkelte personer. Jeg tolker kravene som kumulative, altså begge kravene være oppfylt for at kravene være oppfylt.

Første kravet om anonymitet handler om at personopplysninger om enkelte skal være anonyme. Fortalepunkt 26 angir at anonyme opplysninger ikke er omfattet av forordningen. Det er snakk om anonymitet når opplysningene ikke kan knyttes til en fysisk person ved hjelp av tilleggsopplysninger. For å finne ut om en fysisk person kan identifiseres ved hjelp av tilleggsopplysninger tas det hensyn til «*alle midler som det med rimelighet kan tenkes at den behandlingsansvarlige eller en annen person kan ta i bruk for å identifisere vedkommende direkte eller indirekte*». Dette kan illustreres ved et eksempel; dersom statistikken over for 15 innbyggere med bakgrunn fra land x i en liten kommune og kun en av 15 innbyggere har en funksjonsnedsettelse, er det ikke så fryktelig vanskelig å identifisere innbyggeren med funksjonsnedsettelse ved hjelp av tilleggsopplysninger som kommunenavn og landet innbyggere kom fra. Statikken i eksemplet bør unnlates for eks. kommunenavnet og landet innbyggerne kom fra for å oppnå fullt anonymitet.

Andre kravet er at resultatet ikke må brukes som støtte for tiltak eller avgjørelser som gjelder en bestemt fysisk person. Etter en alminnelig språklig fortolkning av ordlyden i fortalepunktet kan resultat fra statistikk ikke danne beslutningsgrunnlag som gjelder enkelte personer. Kravet kan illustreres med et eksempel:

En bank lager statistikk over antall misligholdt av lån i en kommune. Banken finner ut at det er høyere sannsynlighet for at lånet kan misligholdes i den aktuelle kommunen. En kunde fra den aktuelle kommunen vil få lån fra banken. Banken kan ikke bruke resultatet fra statikken som beslutningsgrunnlag når banken skal gi lån eller gi avslag.

5.7 Oppsummering

Viderebehandling av personopplysninger til statistiskformål er en forenelig behandling som ikke krever et nytt rettslig grunnlag. Det er et vilkår som må være oppfylt for at det er snakk om statistiskformål, og det er at hovedformålet med behandlingen skal være å utarbeide statistiske resultat. Resultat fra behandling av personopplysninger til statistiskformål skal

være anonyme og ikke skal brukes til å treffe beslutninger. Det er heller ingen begrensning i hvem som kan behandle opplysninger til statistikkformål.

6 Viderebehandling av personopplysninger til et nytt formål

6.1 Innledning

Formålsbegrensningsprinsippet som nevnt tidligere handler om at personopplysninger som har blitt samlet inn for et spesifikk, uttrykkelig angitt og berettiget formål, ikke skal viderebehandles til andre formål. Det er gitt unntak fra dette prinsippet i art. 5 nr. 1 b) som sier at arkivformål, forskningsformål og statistiskformål er forenelige formål og kan uavhengig av opprinnelig formålet brukes til disse formålene, så lenge viderebehandlingen skjer i samsvar med art. 89 nr. 1

Ved viderebehandling av personopplysninger til uforenelige formål, er det gitt adgang i forordningen til å foreta en forenelighetsvurdering etter art. 6 nr. 4. Det er nyttig å avklare hva som menes med «*viderebehandling*» i forordningen forstand. Art. A29 gruppen har i sin veileder definert viderebehandling som den aller første behandlingen av personopplysninger etter innsamlingen som er første behandlingen av personopplysninger. Det vil si at innsamlingen er den første behandlingen av personopplysninger, og alle andre behandlinger er viderebehandlinger, uavhengig av om viderebehandlingen er knyttet til det opprinnelige formålet eller et evt. tilleggsformål⁵⁰.

Art. 5 nr. 1 b) fastslår at personopplysninger ikke skal viderebehandles til formål som er uforenelig med det opprinnelige formålet. Begrepet «uforenelig» er ikke definert i forordningen. Derfor må en alminnelig språklig fortolkning av begrepet «uforenelig» legges

⁵⁰ A29 WP Opinion 03/2013, s. 21

til grunn. En alminnelig språklig fortolkning av begrepet tilsier at «uforenelig» referer til formål som ikke er i tråd med eller i samsvar med det opprinnelige formålet.

Uforenelighetsvilkåret i forordningen er formulert som et dobbelt negativ. I det ligger det at forordningen forbyr å viderebehandle personopplysninger til formål som er uforenelig med det opprinnelige formålet. Forordningen kunne vært sånn at forordningen kunne bare tillate viderebehandling for formål som er forenelig. Det at viderebehandling er forbudt så lenge behandlingen ikke er uforenelig med det opprinnelige formålet, virker det som om at lovgiver ønsket å gi et visst handlingsrom når det gjelder viderebehandling til andre formål⁵¹.

6.2 Hvordan kan en forenelighetsvurdering gjennomføres?

Uforenelighetsvurdering kan gjennomføres på to måter. Art. 29-gruppen skriver i sin veileder at en behandlingsansvarlige eller en tilsynsmyndighet kan gjennomføre en forenelighetsvurdering på to ulike måter når det vil tas stilling til om viderebehandlingen er forenelig med det opprinnelige formålet. Forenelighetsvurderingen kan være formell eller materiell⁵².

Formell forenelighetsvurdering innebærer at den behandlingsansvarlige eller tilsynsmyndigheten sammenligner det opprinnelige skriftlige formålet som er angitt i behandlingsprotokollen med det nye formålet. Hensikten her er å finne ut om det opprinnelige formålet i behandlingsprotokollen dekker direkte eller indirekte det nye formålet med behandlingen⁵³. Denne måten å gjennomføre forenelighetsvurdering på kan ifølge Art. 29-gruppen virke mer objektiv og nøytral, men kan fort bli rigid. I tillegg er det potensielt mulig for behandlingsansvarlige å angi formålet med behandlingen på en uklar eller tvetydig måte for å sikre seg et større handlingsrom for viderebehandling på et senere tidspunkt. Det kan skje på bekostning av registrertes rettigheter og friheter⁵⁴.

Materiell forenelighetsvurdering innebærer at den behandlingsansvarlige eller tilsynsmyndigheten analyserer det opprinnelige og det nye formålet i lys av kontekst, andre forhold, og forståelsen av de to formålene. Denne måten å gjennomføre

⁵¹ A29 WP Opinion 03/2013, s. 21

⁵² A29 WP Opinion 03/2013, s. 21

⁵³ A29 WP Opinion 03/2013, s. 22

⁵⁴ A29 WP Opinion 03/2013, s. 22

forenelighetsvurdering på er ifølge Art. 29-gruppen mer fleksibel, pragmatisk, og effektiv ved at den gjør det mulig å foreta tilpasninger i takt med utviklingen av samfunnet, samtidig som den ivaretar personvernet. Utfordringen i materiell forenelighetsvurdering er å identifisere kriterier som er relevante for forenelighetsvurderingen⁵⁵.

Vurderingskriteriene for materiell forenelighetsvurdering følger av art. 6 nr.4. a-e). Listen over kriterier er ikke uttømmende. Derfor kan det være andre kriterier som bør tas hensyn til.

6.3 Presentasjon av Art. 6 nr. 4 a-e

Som nevnt ovenfor er det gitt adgang til å foreta en forenelighetsvurdering etter art. 6 nr. 4. Art. 6 nr. 4 har regler om adgangen til viderebehandling av personopplysninger for andre formål enn det de opprinnelig formålet. Art. 6 nr. 4 angir hvilke momenter den behandlingsansvarlige skal ta hensyn til i vurderingen av forenelighetsvurderingen. Momentene som skal «*blant annet*» tas med i vurderingen av forenelighetsvurderingen, tilsier at listen over momenter og forhold som må tas hensyn til, ikke er uttømmende.

Art. 6 nr. 4 angir at viderebehandling av personopplysninger kan likevel være lovlig dersom viderebehandlingen av opplysningene bygger på «*den registrertes samtykke*» eller «*unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett*». I praksis betyr det at den behandlingsansvarlige har tre muligheter etter art. 6 nr. 4. Mulighetene den behandlingsansvarlige har, er samtykke til viderebehandlingen, lov i nasjonal eller unionsretten og forenelighetsvurdering. Slik jeg tolker art. 6 nr. 4, skal den behandlingsansvarlige foreta en uforenelighetsvurdering dersom det ikke kan innhentes et nytt samtykke eller viderebehandlingen ikke bygger på en lov. Et nytt samtykke fra den registrerte skal oppfylle vilkårene i art. 7 som angir at samtykket skal være frivillig, spesifikt, informert, utvetydig og dokumenterbart, gitt gjennom en aktiv handling og enkelt å trekke det tilbake like lett som det ble gitt. Dersom viderebehandlingen skal bygge på «*unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett*», må loven i nasjonal eller unionsretten utgjøre «*et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre oppnåelse av målene nevnt i art. 23 nr. 1*». Lovgrunnlaget og samtykket må spesifikk gjelde den behandlingen som er uforenelig med det opprinnelige ⁵⁶formålet.

⁵⁵ A29 WP Opinion 03/2013, s. 22

⁵⁶ Prop. 56 LS (2017-2018) s. 37

6.4 Momenter i vurderingen av uforenelighetsvurdering i art. 6 nr. 4 a-e

6.4.1 Bokstav a – forbindelsen mellom formålene

Art. 6 nr. 4 a) sier at den behandlingsansvarlige skal vurdere «*enhver forbindelse mellom formålene som personopplysningene er blitt samlet inn for, og formålene med den tiltenkte viderebehandlingen*». I dette ligger det at den behandlingsansvarlige må vurdere om den nye tiltenkte viderebehandlingen er mer eller mindre implisert i den opprinnelige behandlingen.

Art. 29-gruppen i sin veileder skriver at det er innholdet i formålene som er avgjørende, og ikke den språklige utformingen av formålene. Fokuset i vurderingen skal være på å se sammenhengen og forbindelsen mellom det opprinnelige og det nye formålet⁵⁷.

Hovedregelen er at jo større avstand det er mellom det opprinnelige formålet og det nye formålet, jo mer problematisk blir det å legge til grunn at formålene er forenlig.

6.4.2 Bokstav b – konteksten for innsamlingen

Etter art. 6 nr. 4 b) skal den behandlingsansvarlige i forenelighetsvurderingen vurdere «*i hvilken sammenheng personopplysningene er blitt samlet inn*», særlig med hensyn til «*forholdet mellom de registrerte og den behandlingsansvarlige*» og «*registrertes rimelige forventninger*» til viderebehandling av opplysningene. Tre vurderingsmomenter kan utledes av art. 6 nr. 4 b), nemlig sammenhengen mellom opplysningene ble samlet inn, forholdet mellom den registrerte og behandlingsansvarlige og hvilke forventninger den registrerte har til viderebehandling av opplysningene.

I vurderingen av forholdet mellom den behandlingsansvarlige og den registrerte kan det legges vekt på tilknytningen mellom den behandlingsansvarlige og den registrerte. Hvis det er en relasjon mellom de to partene, er det lettere å anse formålene som forenlig med det opprinnelige formålet. Jo nærmere tilknytning det er mellom den behandlingsansvarlige og

⁵⁷ A29 WP Opinion 03/2013, s. 23.

den registrerte, jo lettere blir det å legge til grunn at det nye formålet er forenelig med det opprinnelige formålet⁵⁸.

Dersom opplysningene ble samlet inn i forbindelse med et kjøpt på en nettbutikk, vil en viderebehandling av kundens personopplysninger til markedsføringsformål kunne anses som en viderebehandling som er forenelig med det opprinnelige formålet⁵⁹.

Det kan sies at jo mer uventet eller overraskende den viderebehandlingen er, desto mer sannsynlig er det at viderebehandlingen er uforenelig⁶⁰.

I vurderingen må det også tas hensyn til styrkeforholdet mellom partene. Art. 29-gruppen skriver i sin veileder at i vurderingen av styrkeforholdet mellom partene bør det legges vekt på den registrertes plikt til å gi fra seg personopplysningene i henhold til lovgivningen⁶¹.

6.4.3 Bokstav c – Arten av personopplysninger

Etter art. 6 nr. 4 c) skal det tas hensyn til arten av personopplysninger som skal viderebehandles. Dette innebærer en vurdering av om opplysningene som skal viderebehandles er opplysninger av særlige kategorier etter [art. 9](#) og opplysninger om straffedommer og lovovertridelser etter [art. 10](#).

En alminnelig fortolkning av art. 6 nr. 4 c) tilsier at det stilles strengere krav til viderebehandlingen av personopplysninger dersom opplysningen som skal viderebehandles inngår i særlige kategorier av opplysninger og opplysninger om straffedommer og lovovertridelser.

Det stilles strengere krav til behandlingen av personopplysninger av særlige kategorier enn andre opplysninger. Derfor er det mer naturlig at den registrerte har en større forventning om konfidensialitet i slike tilfeller⁶².

⁵⁸ Skallerud (2018) s. 92

⁵⁹ Skallerud (2018) s. 92

⁶⁰ A29 WP Opinion 03/2013, s. 24

⁶¹ A29 WP Opinion 03/2013, s. 24

⁶² Skallerud (2018) s. 93

Generelt sett er det sånn at jo mer sensitive personopplysninger er, desto er det vanskeligere å viderebehandle⁶³.

6.4.4 Bokstav d – mulige konsekvenser

Etter art. 6 nr. 4 d) skal det tas hensyn til de mulige konsekvensene den tiltenkte viderebehandlingen kan medføre for de registrerte. Mulige konsekvenser viderebehandlingen kan medføre for de registrerte er et viktig hensyn i og med at hele formålet med personvernforordningen er å beskytte individer mot konsekvenser av feilaktig bruk av personopplysninger⁶⁴.

Art. 29-gruppen skriver at alle mulige konsekvenser skal tas i betraktning, både negative og positive konsekvenser⁶⁵.

Mulige konsekvenser ved viderebehandling kan for eks. være at opplysningene behandles av en annen behandlingsansvarlig i en annen kontekst med ukjente konsekvenser, offentliggjøres eller tilgjengeliggjøres for et stort antall personer, eller om store mengder av personopplysninger kan kombineres med andre opplysninger. Disse konsekvensene er særlig relevante hvis konsekvensene var for den registrerte uforutsigbar på det tidspunktet for innsamlingen av personopplysninger. Art. 29-gruppen skriver i sin veileder at konsekvenser av følelsesmessig karakter skal også tas hensyn til i vurderingen av hvilke konsekvenser viderebehandling kan ha for den registrerte. Konsekvenser av følelsesmessig karakter kan være irritasjon, frykt eller ubehag den registrerte har på grunn av at den registrerte opplever å miste kontroll over opplysningene sine⁶⁶.

Generelt sett kan det sies at jo mer negativ eller usikker konsekvensen av viderebehandling er, jo mindre sannsynlig at viderebehandlingen kan anses som forenelig⁶⁷.

6.4.5 Bokstav e – sikkerhetstiltak

Etter art. 6 nr. 4 e) skal det legges vekt på om det foreligger tilfredsstillende personverngarantier, og art. 6 nr. 4 e) nevner eksplisitt kryptering og pseudonymisering som

⁶³ A29 WP Opinion 03/2013, s. 25

⁶⁴ A29 WP Opinion 03/2013, s. 25

⁶⁵ A29 WP Opinion 03/2013, s. 25

⁶⁶ A29 WP Opinion 03/2013, s. 26

⁶⁷ A29 WP Opinion 03/2013, s. 26

tilfredsstillende personverngarantier som kan iverksettes. Art. 6 nr. 4 e) utelukker ikke andre sikkerhetstiltak som kan være aktuelle for viderebehandlingen.

Tilfredsstillende sikkerhetstiltak i form av kryptering, pseudonymisering, dataminimering og anonymisering kan være relevante. Disse sikkerhetstiltakene kan gjøre at man aksepterer viderebehandling av personopplysninger fordi det ikke er for eks. mulig å identifisere den registrerte.

Vurderingene etter bokstav a til d handler mer om sammenhengen mellom det opprinnelige formålet og det nye formålet med viderebehandlingen, og viderebehandlingens betydning for den registrerte. Vurderingen etter bokstav e handler mer om å iverksette tiltak som kan bøte på de negative konsekvensene viderebehandlingen har. I dette ligger det at spørsmålet her er ikke om det nye formålet er forenelig eller ikke, men om det nye formålet kan gjøres akseptabel⁶⁸.

6.5 Oppsummering

Som hovedregel er det ikke tillatt å viderebehandle personopplysninger til andre formål enn det opprinnelige innsamlingsformålet. Art. 5 nr. 1 b) angir at sekundærformål er forenelige med det opprinnelige formålet. Art. 6 nr. 4 angir at opplysninger kan likevel viderebehandles dersom viderebehandlingen bygger på den registrertes samtykke eller en lov som knytter seg til det formålet som er uforenelig. Hvis det ikke foreligger samtykke eller lov, kan den behandlingsansvarlige foreta en forenelighetsvurdering med de momentene nevnt i art. 6 nr. 4 a-e.

7 Litteraturliste

7.1 Forordninger

⁶⁸ Skullerud (2018) s. 94

Personverndirektivet

Europaparlamentets og Rådets direktiv 95/46/EF av 24 oktober 1995 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger.

Personvernforordningen

Europaparlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 av 27 april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger¹ og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF.

7.2 Traktater, konvensjoner m.m

EMK

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. november 1950 (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen).

7.3 Norske lover og forskrifter

Personopplysningsloven 2018 Lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger

Forskrift til integreringsloven (integreringsforskriften)

Forskrift til integreringsloven (integreringsforskriften) 01.01.2021

Arkivlova

Lov om arkiv 01.01.1999

7.4 Lovforarbeider

Prop. 56 LS (2017–2018) Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av forordning (EU) nr. 2016/679 (generell personvernforordning) i EØS-avtalen.

NOU 2019: 9

Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver [NOU 2019: 9 \(regjeringen.no\)](#) [Lastet ned 01.april 2024]

7.5 Rettspraksis

Sak C-210/16 (ECLI:EU:C: 2018:388) Tysk Datatilsynet mot Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH,

Sak C-40/17 (ECLI:EU:C:2019:629) Fashion ID GmbH & Co. KG mot Verbraucherzentrale NRW eV,

7.6 Veiledere

Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 03/2013 on purpose limitation,

00569/13/EN WP 203 [Tilgjengelig på [https://ec.europa.eu/justice/article - 29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf)] (sist besøkt 15. mai 2024)

Rollefordeling i forskningsprosjekter, Veiledning om databeskyttelse i forskning
Juli 2022 [Tilgjengelig på: [Rollefordeling i forskningsprosjekter \(datatilsynet.dk\)](https://datatilsynet.dk)]

7.8 Juridisk litteratur

Schartum (2016)	Schartum, Dag Wiese og Bygrave, Lee A, Personvern i informasjonssamfunnet, Fagbokforlaget 2016.
Skullerud (2018)	Skullerud, Åste Marie Bergseng, Rønnevik, Cecilie, Skorstad, Jørgen og Pellerud, Marius Engh, Personvernforordningen (GDPR) Kommentarutgave, Universitetsforlaget 2018.
Wessel-Aas (2018)	Wessel-Aas, Jon og Ødegaard, Magnus, Personvern – publisering og behandling av personopplysninger, Gyldendal 2018
Sejersted (2011)	Sejersted, Fredrik, EØS-rett Universitetsforlaget 2018
Ross (1953)	Ross, Alf, Om ret og retfærdighed, Nyt nordisk forlag 1953

7.9 Andre kilder

Datatilsynet, Kunstig intelligens og personvern (2018)

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/dokumenter-pdf/skjema-ol/rettigheter-og-plikter/rapporter/rapport-om-ki-og-personvern.pdf> (siste besøk 14. Mai 2024)

Hermon Melles, GDPR og retten til å viderebehandle personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål, Lov og Rett 2020 [GDPR og retten til å viderebehandle personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål | Lov og Rett \(idunn.no\)](#) [Siste besøk: 15. Mai 2024]

Herbjørn Andresen, Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, *Lov og Rett* Årg. 57, nr. 5 (2018), [Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse | Lov og Rett \(idunn.no\)](#) [siste besøk 15. Mai 2024]

7.9.3 Nettsider

Arkivarforeningen “Verdenserklæringen om arkiv – endelig på norsk”, 2014: <http://www.arkivarforeningen.no/verdenserklaering-om-arkiv-endelig-pa-norsk/> [sitert: 10. mai 2024]

European Commision “European Archives Group», u.å.: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/service-standards-and-principles/transparency/freedom-information/access-documents/information-and-document-management/archival-policy/european-archives-group_en [sitert: 7. mai 2024]

Arkivverket Arkivverkets merknader til «Veileder i personvern for arkivbevarende institusjoner», 2019: https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/arkiv-personvern-og-gdpr-arkivere-eller-slette/_/attachment/download/4b3f5fae-9efa-4b8c-a32f-77a44d44a62a:fedbee0b3830bb8c9ea9c59b4e37de2a63556e18/Arkivverkets%20merknader%20til%20EAG%20veileder%20v.1.0.pdf. [lastet ned: 16. april 2024]

European Archives Group «Guidance on data protection for archives services! 2018: [lastet ned 01.april 2024]

- Store Norske Leksikon Haraldsen, Fredrik: vitenskap i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 16. mai 2024 fra <https://snl.no/vitenskap>
- Store Norske Leksikon Frøslie, Kathrine Frey; Bjørnstad, Jan: statistikk i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 14. mai 2024 fra <https://snl.no/statistikk>
- Store Norske Leksikon Sundqvist, Anneli; Bering, Bjørn: arkiv i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 9. mai 2024 fra <https://snl.no/arkiv>)